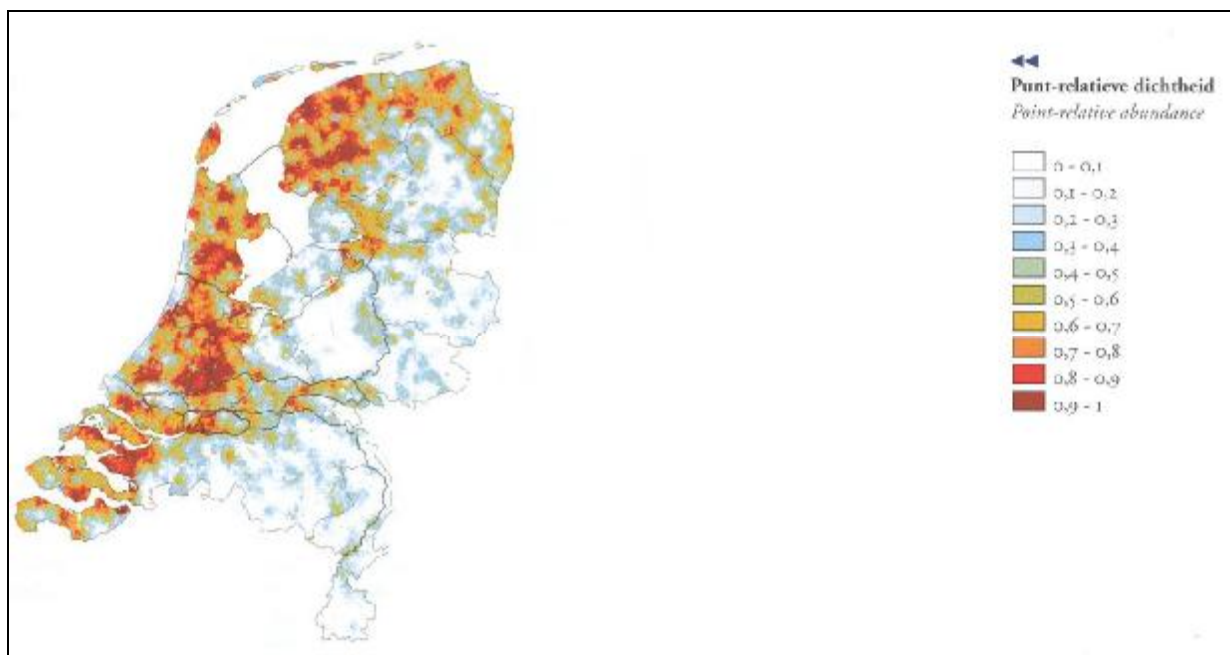


10 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

10.1 Verspreiding en aantalsontwikkeling

De wilde eend is een zeer algemene en talrijk voorkomende vogelsoort, die het hele jaar in Nederland aanwezig is. De Nederlandse broedvogels zijn overwegend standvogel (Speek & Speek 1984). Na het broedseizoen vindt vanuit Noord- en Noordoost-Europa doortrek naar West- en Zuidwest-Europa plaats. Een deel van deze eenden brengt de winter binnen onze landsgrenzen door. Wilde eenden zijn herbivoren die zowel op groene plantendelen foerageren als op zaden (Cramp & Simmons 1978).

Wilde eenden nestelen in uiteenlopende habitats, doorgaans bij of op korte afstand van het water. Het aanbod van open water en de randlengte van oevers in verhouding tot de gebiedsoppervlakte bepalen de dichtheid in hoge mate. In januari verblijven er in Nederland ongeveer een miljoen wilde eenden. De broedpopulatie zou landelijk rond 440.000 paren bedragen met een marge van 350.000 tot 500.000. In figuur 10.1 is de relatieve dichtheid van wilde eenden weergegeven voor heel Nederland. In Drenthe is de wilde eend relatief talrijk in waterrijke gebieden. In droge gebieden zoals de Hondsrug broeden weinig wilde eenden (minder dan 0,1 paar/100 ha) (Lensink 2002). De winteraantallen in Drenthe fluctueerden in de periode 1999-2003 tussen de 20.000 en de 30.000 dieren (WAD, 2003).



Figuur 10.1. Relatieve dichtheid van de wilde eend als broedvogel in Nederland (Bron: SOVON, 2002).

10.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

De wilde eend is beschermd in het kader van de Flora- en faunawet en is tevens op grond van artikel 32 van de wet aangewezen als wild. Om reden van benutting is de jacht op wilde eend geopend van 15 augustus tot en met 31 januari. De jacht wordt niet geopend in gebieden die vallen onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet, of die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied of Wetland. Bij bijzondere weersomstandigheden kan de jacht op wilde eenden door de Provincie worden gesloten. Van bijzondere weersomstandigheden is sprake bij langdurig strenge koude, hevige sneeuwval en ijzelvorming.

Op grond van artikel 65 Flora- en faunawet heeft de Provincie bij provinciale verordening vrijstelling verleend van het verbod op het opzettelijk verontrusten van wilde eenden. De vrijstelling strekt alleen tot het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren.

Ter voorkoming van belangrijke schade kan de Provincie ontheffing op grond van artikel 68 van de wet verlenen voor het doden van wilde eenden buiten het jachtseizoen. De Provincie verwacht van jachthouders in eerste instantie dat ze de stand (in een groter gebied) met reguliere bejaging op een acceptabel niveau houden teneinde schade te voorkomen en te beperken.

10.3 Schade aan belangen

Mogelijke schade aan belangen

In het Handboek Faunaschade (Oord 2002) wordt aangegeven dat wilde eenden schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten. Tabel 10.1 geeft een overzicht van de gewassen waaraan wilde eenden schade kunnen aanrichten, het type schade en de periode waarin de schade meestal optreedt.

Schade aan belangen in het verleden

Uit de gegevens van het Faunafonds blijkt dat wilde eenden in de periode 2002 tot en met 2007 beperkt gewasschade in de provincie Drenthe hebben veroorzaakt. In totaal is er in deze periode 10 keer schade gemeld (tabel 10.2). De getaxeerde schade in totaal bedroeg € 548, en had betrekking op de gewassen: brouwergerst, ingezaaid grasland en zomergraan (tabel 10.3).

Tabel 10.2. Totaal overzicht van de schadebedragen die getaxeerd en uitgekeerd zijn per jaar in de periode 2002-2007 voor geleden schade veroorzaakt door wilde eenden (Bron: Faunafonds).

gewas	gegevens	2002	2003	2004	2005	2006	2007	totaal
alles	aantal meldingen	3	6	1				10
	getaxeerd bedrag	€ 134	€ 199	€ 215				€ 548
	uitgekeerd bedrag	€ 128	€ 144	€ 0				€ 272

Tabel 10.1. Overzicht van de schade die eenden kunnen aanrichten aan landbouwgewassen. In de tabel zijn opgenomen de teelten waaraan schade kan worden veroorzaakt, het type, en de periode waarin de schade meestal optreedt (Oord 2002).

Teelt	Schade	Periode	Opmerkingen
Granen (zomer- en wintergranen)	vraatschade	gehele teeltperiode	Bij schade in gesloten seizoenen ontheffing aanvragen. Schade met name in gelegeerd graan. Soms in combinatie met vertrappings- en/of bevuilingschade
Mais (snij-, korrel-, suikermais)	vraatschade	voorjaar, zomer en herfst	Incidentele schade.
Peulvruchten	vraatschade	gehele teeltperiode	In de afrijpingsperiode vaak in combinatie met bevuilingschade en vertrappingschade door openspringen van rijpe peulen.
Graszaad en graszoden	vraatschade bevuiling vertrapping	gehele jaar	
Spinazie (vollegrondsteelt)	vraatschade vertrapping bevuiling	zaai- en kiemperiode	
Sla en andijvie (vollegrondsteelt)	vraatschade	gehele teeltperiode	
Bloemkool en broccoli	vraatschade	jong gewas	Incidentele schade. Matig schadegevoelig.
Boerenkool	vraatschade		
Overige koolsoorten ¹	vraatschade bevuiling	gehele teeltperiode	Incidentele schade. Matig schadegevoelig.
Vollegrondsgroenten algemeen ²	vraatschade	gehele teeltperiode	
Bloemen, bloemzaden en bloembollen	vraatschade		Vooraf in lelies. Soms in combinatie met vertrappingschade.

¹ o.a. rode kool, spitskool, witte kool en Chinese kool

² o.a. asperges, knolvenkel, knolselderij en krotten

Tabel 10.3. Overzicht van de schademeldingen en schadebedragen per jaar per gewas die getaxeerd en uitgekeerd zijn in de periode 2002-2007 voor geleden schade veroorzaakt door wilde eenden (Bron: Faunafonds).

Gewas	gegevens	2002	2003	2004	2005	2006	2007	totaal
brouwgerst	aantal meldingen		1					1
	getaxeerd bedrag		€ 151					€ 151
	uitgekeerd bedrag		€ 144					€ 144
ingezaaid grasland	aantal meldingen		1					1
	getaxeerd bedrag		€ 48					48
	uitgekeerd bedrag		€ 0					0
zomergraan	aantal meldingen	3	4	1				8
	getaxeerd bedrag	€ 134	€ 0	€ 215				€ 349
	uitgekeerd bedrag	€ 128	€ 0	€ 0				€ 128

Schade aan belangen in de toekomst

Voor de komende jaren mag verwacht worden dat schade door wilde eenden, net als in het verleden, slechts incidenteel zal optreden. Over de aard (aan welke gewassen) en omvang (wel of geen belangrijke schade) zijn geen uitspraken te doen. In principe kan schade worden veroorzaakt aan alle gewassen genoemd in tabel 10.1.

10.4 Schadevoorkomende maatregelen

Mogelijk te nemen preventieve en schadebeperkende maatregelen

Het Faunafonds (www.faunafonds.nl) en Oord (2002) geven een overzicht van de maatregelen die genomen kunnen worden ter voorkoming en beperking van schade aan

landbouwgewassen door wilde eenden; voor details van de in te zetten middelen verwijzen wij naar deze bronnen.

Gedurende het jachtseizoen kan schade voorkomen en bestreden worden door middel van afschot. In voorkomende gevallen dat buiten het jachtseizoen belangrijke schade dreigt, ondanks de inzet van akoestische en visuele middelen, kan ondersteunend afschot een effectieve maatregel zijn om belangrijke schade te voorkomen.

Preventieve en schadebeperkende maatregelen in het verleden

In de afgelopen periode (2005-2008) zijn tien machtigingen verstrekt, waarvan er vier zijn gebruikt. Er is een beperkt aantal machtigingen verstrekt en per jaar werd slechts één machtiging daadwerkelijk gebruikt. In de rest van de gevallen bleken preventieve maatregelen alleen al voldoende of waren de eenden reeds verdwenen.

Het ging hierbij om schade aan wintertarwe en gerst. Hierbij zijn vlaggen (1), linten (5), gaskanon (1), persoonlijke verjaging (2) en vogelverschrikkers (4) toegepast om de schade te voorkomen. De preventieve maatregelen alleen resulteerden niet in voldoende effect en het verjagend afschot bedroeg in totaal 140 wilde eenden verdeeld over 16 acties.

Gewenste stand

Gebleken is dat in het verleden de wilde eend incidenteel schade heeft veroorzaakt aan graan en zijn er ontheffingen voor dreigende belangrijke schade verleend. Ter voorkoming van schade aan gewassen in de toekomst kan de stand lokaal rond schadegevoelige percelen laag worden gehouden. Afschot in het kader van de ontheffing is zeer gering in vergelijking tot afschot tijdens het jachtseizoen (bijvoorbeeld in het jachtseizoen 2005/2006 werden 7.930 wilde eenden geschoten (bron: KNJV) en zal daarom de gunstige staat van instandhouding van de wilde eend niet aantasten.

10.5 Beheer ter voorkoming en beperking van schade in de toekomst

Beheer ten aanzien van schade

Maatregelen om schade te beperken of te voorkomen hebben betrekking op lokale situaties waarbij schade aan gewassen dreigt op te treden. Schadegevoelige gewassen komen binnen de gehele provincie voor. Om schade te voorkomen worden preventieve maatregelen ingezet:

- Standaard akoestische en visuele middelen worden ingezet in de schadegevoelige periode(n) op schadegevoelige percelen (voor middelen en perioden zie de tabel 10.1 en het Handboek Faunaschade (Oord, 2002)).
- Tijdens het jachtseizoen kan schade eveneens voorkomen worden door middel van afschot.

In gevallen dat, ondanks preventieve maatregelen, wilde eenden belangrijke schade buiten het jachtseizoen dreigen te veroorzaken, is ondersteunend afschot van wilde eenden op schadegevoelige percelen mogelijk. De schade kan in deze situaties snel en sterk oplopen en een vlotte afhandeling is gewenst.

10.6 Monitoring in de toekomst

De monitoring wordt uitgevoerd zoals aangegeven in hoofdstuk 4.

10.7 Overwegingen en conclusie van de Faunabeheereenheid

Overwegingen

- De wilde eend is een talrijke broedvogel, doortrekker en wintergast.
- In het jachtseizoen worden 7.930 wilde eenden geschoten (KNJV, 2005/06).
- De Provincie verwacht van jachthouders in eerste instantie dat ze de stand (in een groter gebied) met reguliere bejaging op een acceptabel niveau houden teneinde schade te voorkomen en te beperken.
- Er is door de Provincie ontheffing verleend voor afschot van wilde eenden in de periode 1 juni tot 15 augustus, ter bestrijding van schade aan gewassen (looptijd 14-11-2005 tot 1-4-2010). Sinds het verlenen van de ontheffing is er geen schade door wilde eenden meer gemeld.
- Er is een beperkt aantal machtigingen verstrekt en per jaar werd slechts één machtiging daadwerkelijk gebruikt. In de rest van de gevallen bleken preventieve maatregelen alleen al voldoende of waren de eenden reeds verdwenen.
- In het kader van de ontheffing zijn in totaal 140 eenden geschoten. Het beperkte aantal geschoten eenden in het kader van de ontheffing vormt geen bedreiging voor de instandhouding van de populatie.
- Ondanks de tot nu toe beperkte schade door eenden blijft de kans op belangrijke schade aanwezig.
- Het Faunafonds verwacht bij optredende of dreigende schade van de grondgebruiker dat deze een machtiging op de ontheffing aanvraagt bij de Fbe. Indien aan de Fbe geen ontheffing is verleend, dient de grondgebruiker zelf ontheffing aan te vragen bij de Provincie.
- Het individueel aanvragen van ontheffingen leidt tot ongewenste bureaucratie en administratieve lasten, bij zowel de Provincie als bij de grondgebruiker.
- Het individueel aanvragen van ontheffingen leidt tot vertraging, waardoor bij dreigende schade niet meer snel en adequaat opgetreden kan worden.

Conclusie

Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen vraagt de Faunabeheereenheid voor de gehele provincie ontheffing aan op voorhand voor verjaagacties met ondersteunend afschot van wilde eenden in de periode 1 juni tot 15 augustus.

10.8 Referenties

Cramp S. & K.I. Simmons, 1978. Birds of the Western Palearctic, vol. 1. Oxford University press, Oxford.

Lensink R., 2002. Wilde eend *Anas platyrhynchos*. pp 124-125. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Oord J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Speek B. & A. Speek, 1984. Thieme's vogeltrek atlas. Thieme, Zutphen.

Roomen, van M., E. van Winden, K. Koffijberg, B. Voslamber, R. Kleefstra, G. Ottens & SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, 2002. Watervogels in Nederland 2000/2001. SOVON rapport 2002-04, SOVON, Beek-Ubbergen.

WAD Nieuwsbrief, 2003. Nieuwsbrief Werkgroep Avifauna Drenthe. Jaargang 15 (nr.3).